

Brexit Sonrası Kuzey İrlanda ve AB İlişkilerinde Güvenliğin Dönüşümü: Canlanan Tarihsel Sorunlar

Araştırma Makalesi /Research Article

Elif Dilan TÛTMEZ¹

Erol KALKAN²

ÖZ: Uzun bir tarihsel geçmişe sahip olan Kuzey İrlanda (Kİ) sorunu, Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden (AB) ayrılmasıyla tekrar gündeme gelmiştir. Eski Başbakan David Cameron tarafından başlatılan Brexit (İngiliz çekilmesi), Haziran 2016 referandumuyla kesinleşmiş ve Şubat 2020'de tamamlanmıştır. AB üyeliğinin Kİ ve İrlanda Cumhuriyeti'ni entegrasyon yoluyla bütünleştiren yapısı ortadan kalkmıştır. Kuzey İrlanda'da kırk yılı aşkın mezhep çatışmalarına son veren 1998 Belfast Antlaşması ise, Brexit'le tehlikeye girmiştir. Bu çalışmada Brexit'in Kuzey İrlanda'da ortaya çıkardığı tarihsel sorunlar ve güvenikleştirilen alanlar analiz edilmektedir. Çalışmada Brexit kararının, Kİ eyaletlerinin ve sınır bölgelerinin istikrarına ve yenilenmesine katkıda bulunan toplumsal, ekonomik ve siyasi dengelerin sürdürülebilirliğine ilişkin güvenlik problemleri yarattığı savunulmaktadır. Dolayısıyla çalışmada, Kİ sorununun tarihsel arka planı ve Brexit sonrası sürecin doğurduğu yeni koşullar dikkate alınarak, iki İrlanda'nın birleşme olasılığı ile Birleşik Krallık'ın ve AB'nin geleceğine etki eden dinamikler, güvenikleştirme bağlamında analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Brexit, Birleşik Krallık, Kuzey İrlanda Sorunu, AB, Güvenikleştirme

JEL Kodları: F50, F51, F59

Transformation of Security in Northern Ireland and the EU Relations after Brexit: Revived Historical Problems

ABSTRACT: The issue of Northern Ireland (NI), which has a long history, has come to the fore again with the departure of the United Kingdom from the European Union (EU). The Brexit (British withdrawal), initiated by former Prime Minister David Cameron, was finalized with the June 2016 referendum and completed in February 2020. The structure of EU membership that integrates NI and the Republic of Ireland through integration has disappeared. The 1998 Belfast Agreement, which ended more than forty years of sectarian conflict in NI, was endangered by Brexit. In the study, it's argued that the Brexit decision creates security problems related to the sustainability of social, economic, and political balances that contribute to the stability and renewal of NI states and border regions. In the study, considering the historical background of the NI problem and the new conditions created by the post-Brexit process, the possibility of the two Ireland's unification and the dynamics affecting the future of the United Kingdom and the EU are analyzed in the context of securitization.

Keywords: Brexit, United Kingdom, Northern Ireland Issue, EU, Securitization

JEL Codes: F50, F51, F59

Geliş Tarihi / Received: 23/05/2023

Kabul Tarihi / Accepted: 23/11/2023

¹ Karadeniz Teknik Üniversitesi, SBE, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, edilanttmez@outlook.com, orcid.org/0000-0001-7028-3016

² Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler, Uluslararası Siyaset, erolkalkan@ktu.edu.tr, orcid.org/0000-0003-2846-4088

1. Giriş

Kopenhag Okulu ve ortaya çıkardığı güvenlikleştirme teorisi, son otuz yıldır akademisyenler tarafından sıkça kullanılan bir teori haline gelmiştir. Teori, güvenlik tanımlamalarını genişletmesi ve esas aktörün devlet olduğu anlayışının önüne geçmesiyle akademik tartışmalarda giderek önem kazanmıştır. Teorinin başlangıcı, Barry Buzan ve Ole Wæver tarafından yazılan bir dizi makaleye kadar götürülebilir (Buzan ve Hansen, 2009; Buzan, Wæver ve De Wilde, 1998; Wæver, 1995). Ancak teorinin ilk ortaya ıkışı, Wæver tarafından yapılan tanımlamaya dayanmaktadır (Stritzel, 2014). Daha sonrasında yapılan çalışmalar doğrultusunda teorinin içeriği genişlemiştir. Güvenlikleřtirmeye dair gelişmeler ise, 1980’li yıllara kadar götürülmektedir. Uluslararası ilişkiler disiplinde 1980’li yıllar, güvenlik kavramının disipline ne kadar az yansıtıldığının fark edildiği ve üzerine kavramsal düşüncelerin tartışıldığı bir dönemi oluşturmaktadır. Bununla birlikte 1990’lı yıllar uluslararası sistemin yeniden yorumlandığı ve sorgulandığı çalışmaları içermektedir. Bu dönemde, güvenlik kavramı dönüşüm geçirmiş ve yeni sistemin açıklanmasına yönelik teoriler geliştirilmiştir. Güvenlikleştirme teorisi, bu açıklayıcı teorilerin başında gelmektedir. Teori, 1990’lı yıllardan itibaren akademik alanda popülerlik kazanmıştır ve güvenlik araştırmalarında, geleneksel askeri stratejilerin veya Batılı realistlerin ileri sürdüğü yaklaşımların bir eleştirisini yapmıştır. Bu anlamda, geleneksel metodolojiye ve güvenliğin doğal kabul edilen ‘gerçeklerine’ karşı bir duruş sergilemiştir (Steřka, 2022:18). Buzan ve Wæver’a göre güvenlikleştirme, ‘bir konunun belirlenmiş bir referans nesnesine varoluşsal bir tehdit oluşturması’ sonucunda ortaya çıkmaktadır. Güvenlik tehditlerinin varlığı ise, bunlara karşı olağanüstü önlemlerin alınmasına yol açmaktadır (Buzan, vd. 1998). Bu tehdidin ifadesinin mümkün olması için ise, özneler arası bir anlayışın inşa edilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle güvenlikleştirme, söz edimlerinin toplumda başarılı bir şekilde inşa edilmesine bağlıdır. Teori, bir konuyu tehdit olarak algılayan aktörler ile bu tanımlamaları kabul eden izleyiciler arasındaki sosyal ve söylemsel etkileşimleri incelemektedir. Ancak bu anlayış ve algılayış şekli, dönemin gelişmeleri nedeniyle oldukça çeşitlidir.

1990’lı yıllar, Soğuk Savaş süreci öncesindeki strateji, güvenlik ve savaşla ilgili alanların değişim geçirdiği bir dönemin kapısını aralamıştır. Bu dönem öncesinde süper glerin ve onların ittifak kurduğu aktörler açısından ele alınan kavramlar, birçok sektörü içerecek şekilde yeni anlamlar kazanmıştır (Karabulut, 2017:116). İnsani, toplumsal ve siber güvenlik gibi birçok kavram 21. yüzyıl gelişmelerini açıklamak için kullanılmaya başlanmıştır. şiddetin boyutu değişmiş ve savaşa dair anlayışlarda farklı bakış açıları (hibrit, asimetric, siber, vs.) ortaya çıkmıştır. Günümüzde uluslararası örgütlerin veya devletlerin güvenlik adına aldıkları kararların çeşitli olması da bunun bir göstergesidir. Son yıllarda yaşanan ve Avrupa kıtasını etkileyen en önemli olaylardan biri olan Brexit (İngiliz ıkışı), bu durumun belirgin bir örneğini oluşturmaktadır. Brexit, Kuzey İrlanda başta olmak üzere Birleşik Krallık, İrlanda Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği (AB) için farklı

güvenlik tehditlerini ortaya çıkarmış bir karardır. Kuzey İrlanda, Haziran 2016'da Birleşik Krallık genelinde yapılan Brexit referandumunda, (%10'luk bir farkla) AB'de kalma oyu vermesine rağmen, bu ayrılmanın yarattığı güvenlik problemleriyle karşılaşmıştır. Brexit, Kuzey İrlanda, AB ve Birleşik Krallık adına yerel, eyaletler arası ve bölgesel düzeyde ekonomik, toplumsal ve siyasi alanlarda birtakım zorluklara yol açmıştır. Üstelik, Kuzey İrlanda 'barış sürecinin' gelecekteki istikrarı için ciddi endişeler doğurmuştur. 1998 Belfast (Hayırlı Cuma) Anlaşması'yla sona eren silahlı çatışmalar, Brexit'le tekrar gündeme gelmiştir. Yalnızca referandum sonucunun, Kuzey İrlanda'daki iç siyasi bölünmeleri daha da belirgin hale getirdiği bilinmektedir. Ayrıca Brexit kararıyla, İrlanda adası boyunca uzanan 500 km'lik sınır, AB'nin yeni dış sınırını oluşturmuştur. Bunun pratikteki anlamı ise, AB üyeliğinin Birleşik Krallık'a tanıdığı haklara gelen kısıtlamalar ve engellerdir. Kuzey İrlanda vatandaşlarının AB üyesi ülkelere fiili hareket özgürlüğünün ortadan kalkması söz konusudur (Doyle ve Connolly, 2017:12-13). Kuzey İrlanda için sembolik bir anlam taşıyan sınırın, 'sertleştirilmesi' ile malların, hizmetlerin, sermayenin ve insanların serbest dolaşımını sağlayan haklar kontrol altına alınmıştır. Barış süreciyle apolitikleşen Kuzey İrlandalı milliyetçi kimlikler, Brexit'le tekrar ortaya çıkmıştır. Öte yandan, AB Tek Pazar politikası ve yapısal finansman taahhüdü, İrlanda adasında ticaretin artmasına ve bunun iç siyasi sürece olumlu yansımalarına yol açmıştır (Gormley-Heenan, vd. 2017:1-4). Ancak 'sert bir sınırın' Brexit'le devreye girmesi, çatışma ve şiddete dayalı bir geçmişi olan Kuzey İrlanda toplumunun geleceğinin sorgulanmasına neden olmuştur. Bu aşamada Kuzey İrlandalı kimliklerin marjinalleşmesi, şiddetin artması ve yeni güvenlik problemlerinin ortaya çıkması söz konusudur.

Bu çalışmada, Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme yaklaşımından yararlanılarak, Brexit'in temelde Kuzey İrlanda ve diğer aktörler için ortaya çıkardığı parametreler incelenecektir. Çalışmada Brexit kararı doğrultusunda Birleşik Krallık ve AB ilişkileri gözden geçirilecektir. Çalışmanın ilk bölümünde güvenlikleştirme teorisi tanımlanarak, Kuzey İrlanda'nın tarihsel sorunları açıklanacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde, Brexit'in İrlanda ve Birleşik Krallık uzlaşısına etkileri tartışılacaktır. Ayrıca İngiliz Hükümeti'nin Brexit'le doğan iç politik meselelerinin, Kuzey İrlanda'daki sonuçları değerlendirilecektir. Üçüncü bölümde ise, Brexit'le Kuzey İrlanda'da güvenlikleşen alanlar ve bölgedeki milliyetçiliğin yükselişi ele alınacaktır. Çalışmanın son bölümünde ise, Brexit ve Kuzey İrlanda siyasetinin geleceği incelenerek çalışma sonlandırılacaktır. Çalışmanın amacı, Brexit sürecine Kuzey İrlanda'nın güvenlikleştirdiği alanlar doğrultusunda bakmak ve literatüre farklı bir bakış açısı kazandırmaktır.

2. Güvenlikleştirme Teorisi ve Kuzey İrlanda Sorunu

İnsanlar arasında yüzyıllardır var olan etnik, siyasi, dinsel veya ekonomik çatışmalar, insanların birbirlerini algılayış şekillerini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Bu çatışmalar, taraflar arasındaki uyumsuzluğun veya algılanmış farklı

amaçların bir uzantısı konumundadır. Kimi zaman bu uyuşmazlıklar, uzun süren savaşlara yol açarken; kimi zaman ise, ortak düşmana karşı birleştirici bir rol oynamaktadır. Bu açıdan, bireylerin, toplumların ve devletlerin birbirlerini ya da kendilerini tanımlayış şekilleri, ‘güvende olma veya zarardan korunma’ tercihleriyle bağlantılı olarak gelişmektedir. Latince ‘endişelenmemek’ anlamına gelen bu anlayış, güvenlik kavramıyla açıklanmaktadır. Burada güvenlik, nesnel bir tehlikeden uzak durma durumu ya da öznel olarak korku ve kaygıdan kurtulmak şeklinde tanımlanmaktadır (Arrigo, 2018:891). Ancak uluslararası ilişkiler disiplinde güvenlik kavramının net bir tanımı olmadığı gibi çokça tartışılan da bir kavramdır. Bazı akademisyenler, güvenliğin bireylerin ve grupların, temel değerlerine karşı oluşan tehditlerden kurtulmasıyla ilişkili olduğunu belirtmekte; kimisi ise güvenliğin farklı olgu veya olguların etkisiyle gerçekleştiğini savunmaktadır (Baylis, 2008;73). Örneğin, Kolodziej, güvenliğini siyasetin özel bir biçimi olarak görmektedir. Kolodziej’e göre güvenlik, aktörlerin birbirlerinden istediklerini almak için tehdit veya güç kullandıkları her durumda, yani siyasi bir anlaşmazlık sonucunda ortaya çıkmaktadır (Kolodziej, 2005). Geleneksel olarak uluslararası ilişkiler disiplinde hâkim olan anlayış, Kolodziej’in görüşlerinden pek de farklı değildir. Uzun bir süre disiplinin merkezinde yer alan realizmde güvenlik, uluslararası ilişkilerin temel aktörü olarak varsaydıkları devletlerin başlıca hedefidir. Realizmde güvenlik; güç, rekabet, hükmetme ve devletle ilişkilendirilmektedir. Burada devletler, güç için rekabet etmekte ve ulusal güvenliğini korumakla görevlendirilmektedir. Bu nedenle disiplinindeki geleneksel anlayış, ulusal güvenliğe odaklanmaktadır. Eğer askerî açıdan bir güvenlik tanımlanıyorsa ve bu devletin güvenliğiyle ilişkiliyse o zaman ulusal güvenlikten söz edilmektedir. Temel ilgi konusu devletlerin birbirlerine karşı aldıkları önlemler, sahip oldukları askerî kapasite ve kabiliyetleriyle ilgilidir. Bu anlayış, 1980’lerin ortalarına gelindiğinde bir dönüşüm geçirmiştir. Çoğunlukla disiplinin içerisinden gelen eleştiriler, ulusal güvenlik tanımını genişletmiş ve yeni boyutlar kazandırmıştır (Baylis, 2008;73-82). Baldwin’e göre bu değişimin temelinde ulus devletlerin politika gündemlerini yeniden tanımlaması yatmaktadır. Bu dönem öncesinde politikalar genellikle, dış askerî tehditlere karşı güvenlik önlemlerinin alınmasıyla ilgiliyken; bu kaygılara ek olarak insan hakları, ekonomi, çevre, enerji, salgın hastalıklar ve sosyal adaletsizlik gibi konular da eklenmiştir (Baldwin, 1997:5-8). Keza Ole Wæver (1995) da güvenliğin, 1980’lerin ortalarına kadar akademik alana oldukça az yansıtıldığını belirtmiştir. Bu nedenle Wæver çalışmasında, güvenliğini yeniden tanımlamış ve disipline farklı bir bakış açısı kazandırmıştır.

Wæver’a göre güvenlik, tarihsel olarak devletlerin birbirlerini tehdit ettikleri, birbirlerinin egemenliklerine meydan okudukları ve kendi bağımsızlıklarını savundukları bir alandır. Ancak kesinlikle sabit bir alan değildir. Wæver, güvenliğin sabit olmayışını ise, Johan Galtung ve Jan Øberg’in belirlediği, dört pozitif hedef grubuna dayanan güvenlik kavramıyla açıklamıştır. Bu kavramlar; hayatta kalma, gelişme, özgürlük ve kimliktir. Bu çerçevede güvenlik, her ihtiyaç

kategorisi için birleşik bir savunma politikası olarak tanımlanmıştır. Bu görüş, Wæver'in da içinde bulunduğu Kopenhag Okulu'nu etkilemiştir (Wæver, 1995). Okul, uluslararası güvenlik çalışmalarını dar bir çerçevede sadece askeri güvenlik olarak tanımlayan bir alan olmaktan çıkarmıştır. Başka bir ifadeyle, disipline hâkim olan realist güvenlik anlayışı büyük ölçüde sorgulanmaya başlanmıştır. Bu sayede uluslararası ilişkiler literatürüne güvenlikleştirme, bölgesel güvenlik ve ters güvenlikleştirme gibi birçok yeni kavram dahil olmuştur. Okulun teorisyenlerinden Barry Buzan'ın 1983'te kaleme aldığı *People, States and Fear* kitabı ise, bu akademik düşüncenin temelini oluşturmuştur. Buzan, askeri terimlerle açıklanan güvenlik terimi tartışmalarından politik, ekonomik, ekolojik ve toplumsal sektörlere geçildiğini belirtmiştir. Okul teorisyenleri uluslararası güvenliğin askeri güvenlikle bazı özellikler paylaştığını ancak kendine özgü bir anlamı olduğunu savunmuşlardır. Bir şeyin uluslararası güvenlik sorunu sayılmasında bazı geleneksel askeri-politik güvenlik anlayışlarının etkili olduğunu da kabul etmişlerdir. Bunlar geleneksel güvenlik yaklaşımının da iki ana kavramı olan, 'hayatta kalma' ve 'varoluşsal tehdittir.' Teorisyenlere göre, 'bir konunun belirlenmiş bir referans nesnesine varoluşsal bir tehdit oluşturması sonucunda' güvenlik problemi ortaya çıkmaktadır. Güvenlik tehditlerinin varlığı ise, bunlara karşı olağanüstü önlemlerin alınmasına neden olmaktadır. Söz konusu önlemler teorisyenlerce 'güvenlikleştirme' olarak adlandırılmıştır (Buzan, vd. 1998:21). Güvenlikleştirme, çağdaş akademisyenler için çekici bir çerçeve ve güvenlik alanına dair süreçleri anlamada, yeni bir başlangıç noktasını oluşturmuştur. Teori, güvenliğin dille ve daha özel olarak söz edimleriyle nasıl inşa edildiğinin anlaşılmasını sağlamaktadır. Realizmin aksine Kopenhag Okulu, var olan 'gerçek' tehditlerin belirlenmesinden ziyade, tanımlanan güvenliğin perde arkasında ne anlama geldiğini araştırmaktadır. Bu nedenle Okulun temsilcileri, ilk çalışmalarında güvenliğin ilgili aktörler tarafından nasıl ele alındığına bakmışlardır. Buzan ve Wæver, güvenlikleştirme teorisi ile 'normal siyaset' eşiğinin üzerine çıkmanın önemine vurgu yapmışlardır. Burada güçlü toplumsal aktörlerin, bir konuyu koruma gerektiren değerli bir nesneye dönüştürdüklerinden ve o toplum için varoluşsal bir tehdit ürettiklerinden söz etmişlerdir. Başka bir ifadeyle, güvenlik söylem yoluyla dramatize edilmekte ve toplumun onayına sunulmaktadır. Stępk'a'nın (2022:18) belirttiğine göre, güvenlikleştirme hareketini güçlendiren ve tehdidi özneler arasında inşa eden şey, izleyicinin kabulüyle ilintilidir. Bu nedenle Wæver (1995), çalışmasında güvenlik söz edimlerinin toplumlarda nefret söylemlerini arttırdığını ve bunun sonucunda ise 'biz-onlar' ayrımının güçlendiğini savunmaktadır.

Kopenhag Okulu'na göre güvenlikleştirme, farklı dinamiklere ve konulara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim Buzan ve diğerleri, güvenlikleştirmeyi açıklamak için birtakım referans nesnelere ve sektörlerden yararlanmışlardır. Bunlar askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel sektörler olarak sıralanmıştır. Onlara göre, askeri sektörde referans nesnesi genellikle devlettir. Silahlı kuvvetlerin bekasına yönelik tehditler ve darbeler bu sektör içerisinde

değerlendirilmiştir. Siyasi sektörde ise varoluşsal tehditler, devletlerin kurucu ilkesi olan egemenlik ve bazen de ideoloji açısından tanımlanmıştır. Bir devletin egemenliğini, meşruiyetini veya yönetim otoritesini sorgulayan herhangi bir şey (AB entegrasyon kriterleri gibi), tehdit olarak varsayılmıştır. Ekonomik sektörde ise tehdit tespitinin oldukça zor olduğundan bahsedilmiştir. Buzan ve diğerlerine göre firmalar, çoğunlukla iflasla veya onları yasadışı kabul eden (komünist rejimler) kanun değişiklikleriyle tehdit edilmektedirler. Ancak piyasa ekonomisinde (kapitalist düzende) firmaların hepsi hayatta kalmak için güvenlikleştirme yoluna gitmek zorundadırlar. Ulusal ekonomide ise savaşlar, varoluşsal bir tehdit olarak görülmektedir. Öte yandan toplumsal sektörde referans nesnesi, milletler ve dinler gibi devletlerden bağımsız bir işlev gören kolektif kimlikler üzerinedir. Bu tür kimliklerin kendine özgü bir doğası bulunmaktadır. Kolektif kimlikler, i ve dış gelişmelere yanıt olarak gelişmekte ve değişmektedir. Örneğin var olan kimliğin değiştirilmesine yönelik uygulanan baskı bu sektörde değerlendirilmektedir. Bu nedenle göçmenler veya rakip kimliklerin güvenlikleştirilmesi tehditlerle belirlenmektedir. Milliyetçilik, militarizm, etnik-köken ve din gibi faktörler burada dikkate alınmaktadır. Son olarak çevresel sektörde, tek tek türlerin veya habitat alanlarının insanoğlu etkinlikleri nedeniyle tehdit edilmesi söz konusudur. Dolayısıyla güvenlikleştirme ve güvenliğin kendisi geleneksel tanımından oldukça geniştir. Buzan ve diğerleri güvenliği sığ tanımlamalarından çıkararak, varoluşsal tehditler sonucunda pek çok sektörde güvenlikleştirmenin yapıldığını ortaya koymuşlardır. Onlara göre güvenlik, ‘siyaset oyununu yerleşik kuralların ötesine taşıyan ve konuya özel bir statü kazandıran bir hamledir.’ Güvenlikleştirme ise, siyasallaşmanın daha aşırı bir versiyonu olarak görülmektedir. Diğer bir ifadeyle güvenlikleştirme, siyasi ve askeri seçkinlerin yönlendirdiği ve kamuoyunun dahil olduğu bir süreçtir (Buzan, vd. 1998:22-23; Buzan ve Hansen, 2009:8-9). Dünyada bu açıdan güvenlikleştirme yoluna giden birçok devlet, toplum veya bölge bulunmaktadır. Bunlardan biri ise Kuzey İrlanda’dır. Birleşik Krallık için önemli bir bölge olan Kuzey İrlanda, Brexit’in ardından yukarıda bahsi geçen referans nesnelere birebir yaşamış (g, sert sınır, gümrük, kimlik, milliyetçilik vs.) ve bazı sektörleri (ekonomik, toplumsal, siyasi) güvenlikleştirmeye çalışmıştır. Ancak Kuzey İrlanda’nın bugünkü çabaları hem Birleşik Krallık’ın hem de AB’nin geleceği açısından endişe yaratmıştır. Çünkü Kuzey İrlanda, Birleşik Krallık’ın diğer bölgelerine kıyasla çatışmanın ve şiddetin olduğu önemli bir geçmişe sahiptir.

2.1. Kuzey İrlanda Sorunu

Tarihsel olarak Kuzey İrlanda, atışma ve terörizm alanlarında yapılan çalışmaların bir konusunu oluşturmuş sorunlu bir bölgedir. Sorunun kökenleri, 17. yüzyılda İrlanda’daki Katolik halka nicel ve siyasi üstünlük sağlaması için Protestanların, Birleşik Krallık tarafından bölgenin kuzeyine yerleştirmesine kadar gitmektedir. Ancak Kuzey İrlanda sorununun başlangıcı Güney İrlanda’nın Birleşik Krallık’tan ayrılmasıyla başlamaktadır. I. Dünya Savaşı’na kadar İngiliz

Hükümeti'nin (Birleşik Krallık) baskı ve ayrımcılığına karşı silahlı mücadelede bulunan İrlandalılar, 1921'deki barış girişimleri sonucunda kendi taleplerini dile getirmiş ve Serbest İrlanda Devleti'ni kurmuşlardır. Ancak Kuzey İrlanda nüfusunun çoğunluğunun Protestanlardan oluşması nedeniyle Birleşik Krallık'ta kalmıştır. 29 Aralık 1937'de ise alınan kararla İrlanda ismi kabul edilirken, 1949'da resmen İrlanda Cumhuriyeti ilan edilmiş ve Birleşik Krallık'ın buradaki yetkileri feshedilmiştir. Kuzey İrlanda ise bu süreçte iki kutba ayrılmıştır. Bu sorun, Birleşik Krallık'la birleşmeyi savunan Protestan çoğunluk (%60) ile İrlanda Cumhuriyeti'yle birleşmeyi isteyen Katolikler (%40) arasında başlamıştır. Protestan ile Katolik kesim arasındaki çatışmalar ise, bölgeyi kronik şiddet sarmalına sürüklemiştir. Çoğunluğu oluşturması sebebiyle Protestanlar, seçim bölgelerini kendi çıkarlarına göre düzenlemiş ve Katoliklerin buradaki siyasi temsilini sıfırlamışlardır. Temsil edilemeyen Katolikler, toplumun en yoksul ve eğitimsiz kesimini oluşturmuşlardır. Ekonomik sorunun varlığı ise, bölgede daha fazla radikalleşmeye ve çatışmalara yol açmıştır. Dahası Birleşik Krallık, Özel Güçler Kanunuyla Ulster içerisinde polislik görevleri vererek, Katolikleri baskı altında tutmuştur. Katolik kesim bu süreçte giderek marjinalleşmiş ve çözümü ise İrlanda'yla birleşmek olarak görmüştür. Bu dönemde ortaya çıkan İrlanda Cumhuriyeti Ordusunun (IRA) şiddet eylemleri, başta Kuzey İrlanda olmak üzere Birleşik Krallık'ın geneline yayılmıştır. Protestan kesim ayrıcalıklı statülerini kaybetme endişesiyle hükümet imkânlarını kullanmış ve çeteler oluşturarak karşı şiddet saldırılarında bulunmuşlardır. 1969'da Protestanlar tarafından gerçekleştirilen geleneksel Orange Yürüyüşü sırasında çıkan çatışmalar sonucunda Birleşik Krallık ordusu müdahale etmiştir. Protestan polis güçlerinin ve paramiliter örgütlerin saldırısına uğrayan Katolikler, ordunun uygulamaları sonucunda daha ağır şartlarda yaşamaya başlamışlardır. Ocak 1972'ye gelindiğinde ise Katoliklerin gerçekleştirdiği gösteri sırasında Birleşik Krallık askerlerinin kalabalığın üzerine ateş açması ile tarihe geçen Kanlı Pazar olayı meydana gelmiş ve birçok sivil ölmüştür (Metkin ve Çemrek, 2013:278-288).

Bölgede IRA haricinde, Ulster Gönüllü Gücü (UVF) ve Ulster Savunma Birliği (UDA) gibi pek çok karşıt örgütlerin karşılıklı eylemleri 1970'lerden itibaren artış göstermiştir. Birleşik Krallık 1972'de Belfast yönetimini askıya alsa da şiddetin seviyesi değişmemiştir. Söz konusu süreçte IRA kendi içerisinde bölünmüş; bir kesim Provisional IRA'yı (PIRA) kurarak, Dublin merkezli Official IRA'dan (OIRA) ayrılmıştır. PIRA, milliyetçi ve militarist bir ideoloji izlerken; OIRA Marksist bir yol sürdüreceğini açıklamıştır. OIRA, 1972'de tek taraflı ateşkes ilan etmiştir, ancak PIRA, Birleşik Krallık egemenliğinin ortadan kalkması için Katoliklerin var olan hedeflerini yeniden canlandırmıştır. Günümüzde IRA olarak bahsedilen ve eylemleriyle akla gelen örgüt PIRA'dır (Browne, 1981), bununla birlikte onlar da IRA ismini kullanmaktadırlar (bu çalışmada IRA ismi dikkate alınmıştır). 1973'ten itibaren IRA, eylemlerini Kuzey İrlanda'dan İngiltere'ye taşımış ve burada üst düzey hükümet yetkililerini hedef almaya başlamıştır. IRA'nın siyasi kolu olarak görev yapan Sinn Fein (İngiliz karşıtı milliyetçi siyasi

hareket) ise bu sürecin devamında barış diyaloglarının önemli bir tarafını oluşturmuştur. 1990'lar Kuzey İrlanda sorununda yeni bir dönemin de başlangıcı olmuştur. 1997'de Birleşik Krallık'ta iktidarın değişmesi ve sonrasındaki diyalog girişimleri barış sürecinin temellerini atmıştır. Sonuçta ise Sinn Fein, diğer Protestan partiler, İngiltere ve İrlanda Cumhuriyet'in de katıldığı Hayırlı Cuma (Belfast) Antlaşması (10 Nisan 1998) imzalanmıştır. IRA, 2001-2005 yılları arasında silahsızlanma sürecine girmiştir (Metkin ve Çemrek, 2013:289-293). 2005'ten 2016'ya kadar ise bu sorunlar görmezden gelinmiş ve görece bir yumuşama dönemine girilmiştir. Ancak 2016'da Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmaya yönelik yaptığı referandum, bu sorunların tekrar dillendirilmesine neden olmuştur. Öte yandan AB'den ayrılma süreci yalnızca Katolikleri ilgilendirmekle kalmamış, bölgedeki Protestanlar için de önemli bir sorun haline gelmiştir. Nitekim Kuzey İrlanda'da 2022 yılında yapılan meclis seçimlerinde Sinn Fein'in çoğunluğu elde etmesi (BBC, 2022a) bunun bir göstergesidir.

3. Brexit'in Kuzey İrlanda ve Birleşik Krallık Uzlaşısına Etkileri

Brexit, İngiltere'nin 1973'ten beri üyesi olduğu AB'den çıkışı veya 'geri çekilmesi' anlamına gelmektedir. Süreç, Mayıs 2010 yılında Birleşik Krallık'ta iktidara gelen Muhafazakâr Parti lideri David Cameron tarafından tartışmaya açılmıştır. Cameron her ne kadar sürecin başında Liberal Demokratlarla bir koalisyon hükümeti içerisinde olsa da AB-Birleşik Krallık ilişkileri hakkındaki düşüncelerini sürekli dile getirmiştir. Cameron yaptığı konuşmalarla Avrupa kimliğinin sorgulanmasına yol açmış ve Birleşik Krallık'ın ulusal egemenliğini vurgulamıştır (Government of UK, 2015). Hatta AB'nin avro bölgesi bütçe kararlarını eleştirmiş ve 2008 mali krizinde yardım etme anlaşmasını veto etmiştir. Cameron'un bu tutumu ve yaşanan ekonomik sorunlar, Muhafazakâr Parti'nin de AB'ye karşı olumsuz tutumlar sergilemesini sağlamıştır. Cameron'un uzun süreli liderliğinin (2005-2016) bu konuda belirleyici olduğu söylenebilir. Hem bölgesel olarak AB'de yaşanan bütçe krizleri hem de finansal sektörün zayıflaması ve borçların artması gibi sorunlar, Cameron'un söylemlerini güçlendirmiştir (BBC, 2011). 2015 yılında düzenlenen genel seçimlerde Cameron tekrar seçilmiş ve bu sefer tek başına yönetime geçmiştir. Sürecin devamında ise, Britanya halkına AB'de kalıp kalmama konusunda bir referandum sözü vermiştir (Murphy, 2018). Bu doğrultuda ise Cameron, Avrupa Konseyi Başkanı D. Tusk'la Birlik içindeki reform taleplerini görüşmeye başlamıştır. Cameron'a göre AB üyesi olarak kalmanın mantıklı olmayan boyutları bulunmaktadır. Bunlardan ilki, AB bölgesinden gelen göçmenlerin veya mültecilerin neden oldukları sorunlardır. Diğer ikisi ise Birleşik Krallık'ın avro bölgesinin parasal kararlarına ve AB entegrasyonu sürecine katılmama hakkıdır. Cameron'a göre, İngiltere veya Birleşik Krallık'ın çıkarlarına aykırı herhangi bir karar veto edilebilmelidir (Semchuk ve Petryk, 2019:52). Bu doğrultuda ise 23 Haziran 2016'da AB üyeliği hakkındaki referandum Birleşik Krallık'ta gerçekleştirilmiştir. Referandum sonucunda ise, Britanya halkının önemli bir kısmı (%51.9) karara hayır yanıtını vermiştir. Oylama sonucuna göre, 17.4 milyon oy (%51.9) çıkma; 16.1 milyon oy

(%48.1) ise kalma yönünde kullanılmıştır. Yaklaşık bir milyon nüfusıyla Kuzey İrlanda %55.8, İskoçya %62.0 ve Londra ise %59.9 oyla AB’de kalmak için oy vermiştir (Tonge, 2017:2).

Esasen Birleşik Krallık’ın AB’den ayrılma kararı hem AB hem de Krallık’ın içerisinde büyük bir şok yaratmıştır (O’Brennan, 2019:158). Britanya halkı içerisinde ise, kutuplaşmalara yol açmış ve Birleşik Krallık’ın yüksek tansiyonlu bir siyasi sürece girmesini sağlamıştır (Murphy, 2018:12). İskoçya, referandum sonucunu kabul etmemiş ve bunun demokratik ilkelere aykırı olduğunu savunmuştur (BBC, 2022b). Ülke genelinde milliyetçi kimlikler ön plana çıkmış ve şiddet, toplumda yaygınlaşmaya başlamıştır. Yine de bu itirazlar, Brexit sonucunu değiştirmemiştir. Cameron’dan sonra başa gelen bir diğer Muhafazakâr Parti üyesi Theresa May, Brexit sürecini teslim almıştır. May, iki yıl boyunca İngiliz Parlamentosu’na Brexit kararını kabul ettirmeye çalışmış fakat, parlamentoda siyasi çoğunluk sağlanamamıştır. May’in çabaları yetersiz kalmış ve kendisinden sonra iktidara gelen Boris Johnson ise süreci tamamlamıştır. Bu doğrultuda Birleşik Krallık 31 Aralık 2020 tarihinde AB’den kesin olarak ayrılmıştır. Muhafazakâr Parti bu ayrılmanın ülke için sağlayacağı faydalardan oldukça emindir (Government of UK, 2022). Aslında Birleşik Krallık, 1973’ten beri Avrupa Topluluğu’nun daha sonra da AB’nin kendisine müdahale etmesi konusuna olumsuz yaklaşmıştır (Helm, 2016). Bu nedenle AB üyeliği konusunda da günümüze değin temkinli hareket etmiştir. Örneğin Schengen bölgesine hiç girmemiştir ve AB tarafından alınan kararları sık sık tartışmaya açmıştır. Brexit’le ise, göçü ve finansal konuları sorunsallaştırmıştır. Diğer bir ifadeyle bu alanlar, İngiliz Hükümeti’nin güvenikleştirdiği alanlar olarak tanımlanabilir. İngiliz Hükümeti, bu ayrılığın ülkeyi geliştireceğine ve daha özgür kılacağına inanmaktadır (The Week, 2022). Nitekim yapılan araştırmalar Brexit’in ekonomik ve siyasi açıdan hedeflerin dışında sonuçlandığını göstermiştir. Öncelikle ticaret hacminde bir azalma yaşanmış; AB tarafından gümrük kontrolleri uygulanmış ve Londra Avrupa’nın en önemli finans şehri olma imajını yitirmeye başlamıştır. Öte yandan ülkede bulunan birçok firma yatırımlarını geri çekmiştir. Siyasi açıdan ise sınır problemleri ortaya çıkmıştır (Yılmaz, 2022:180-192). Malların ve hizmetlerin serbest dolaşımının olduğu zamanlarda elde edilen gelir sınırlanmış, işçilerin seyahati veya iş yerlerine gitmeleri zorlaşmıştır. Örneğin, Kuzey İrlanda’dan İrlanda Cumhuriyetine işe ve okula gidip gelen kesimin (9300 yolcu) gümrükten geçerken zorluk yaşadıkları bilinmektedir (Amadeo, 2022). Bu nedenle referandumun %48.1’lik kısmına dikkat etmek gerekmektedir. Çünkü Birleşik Krallık içerisinde birçok açıdan yeni güvenlik sorunları gündeme gelmeye başlamıştır.

3.1. Brexit’in Kuzey İrlanda’ya Yansımaları

AB üyeliği sürecinde Kuzey İrlanda’daki siyasi şiddet ortadan kalkmaya başlamış ve güç, Sinn Fein ile Demokratik Birlikçi Parti (DUP) arasında paylaştırılmıştır. Eyaletler içerde milliyetçi ve sendikacı topluluklar arasında bölünmüş ve gerilim

azalmıştır. Kuzey İrlanda, İrlanda Cumhuriyeti ve İngiliz Hükümeti arası ilişkiler de ekonomik büyümenin ve refahın artmasıyla dönüşüm geçirmiştir. Özellikle İrlanda Cumhuriyeti ve İngiltere'nin 1973 yılında AB'ye ye olmalarıyla gelişmeler ortak zeminde ilerlemiştir. Ancak Haziran 2016'daki referandum sonucu, Birleşik Krallık içerisinde birtakım sorunlara yol açmıştır (Hatton, 2022). Oylamanın sonucuna Birleşik Krallık genelinde belirgin siyasi, sosyo-ekonomik, demografik ve coğrafı bölünmeler ortaya çıkmıştır. Kuzey İrlanda, İskoçya ve Londra AB'de kalma yönünde oy kullanarak, İngiliz Hükümeti'nin tercihiyle ters dşmştir. 2017 yılının başında Kuzey İrlanda'nın Stormont Meclisini askıya alması, ardından Birleşik Krallık'ta genel seçimlere gidileceğinin açıklanması, ülkenin AB'den çıkmaya kararının sonuçlarını tekrar gündeme getirmiştir. Bu süreçte Muhafazakâr Parti ile DUP arasındaki siyasi anlaşma ise, Kuzey İrlanda için endişe yaratmıştır. Kuzey İrlanda'nın coğrafı konumu, İrlanda Cumhuriyeti'yle yakın ekonomik ve kurumsal bağları, siyasi çatışma tarihi ve AB yeliği göz önüne alındığında, Brexit'in etkileri oldukça derin olmuştur (Murphy, 2018:13-15). Brexit ncesi süreç dikkate alındığında nedenleri daha net görülecektir. İlk olarak, iki devletin AB yeliği İrlanda ve İngiliz toplumlarına barış ve uzlaş getirmiştir. Avrupa'nın oynadığı siyasi ve mali rol, iki kesim arasındaki sorunların azalmasını sağlamıştır. 1985'te İngiliz-İrlanda Antlaşması ve Avrupa Tek Pazarı'nın etkisiyle başlayan malların serbest dolaşımı, her iki tarafın ticaret hacmini arttırmıştır (McDonnell, 2020). Sınırın kademeli olarak silinmesi, kontrol noktalarının ortadan kalkması, adanın güneyi ve kuzeyi arasındaki işbirliğini geliştirmiştir. Belfast'la ayrılan İrlandalılar, AB uygulamaları sayesinde ticaret alanlarını genişletmiş ve kaynaklar kısmi olarak birleştirilmiştir. Bir tür 'pan-İrlanda sosyo-ekonomik' alanı oluşturulmuştur. AB'nin çeşitli yardım ve kalkınma programları, Kuzey İrlanda eyaletlerinin ve sınır bölgelerinin ekonomik ve sosyal dönüşümüne katkı sağlamıştır. Kuzey İrlanda'nın ağırlıklı olarak küçük işletmeleri içeren tarım ve gıda sektörü, Ortak Tarım Politikası kapsamındaki doğrudan ödemelerden yararlanmıştır (Considere-Charon, 2021:2). Bu nedenle Brexit kararının Kuzey İrlanda'yı doğrudan ve olumsuz yönde etkilediği (güvenlikleştirmeyi gerektirdiği) söylenebilir.

Brexit kararı, Kuzey İrlanda eyaletlerinin veya sınır bölgelerinin istikrarına ve yenilenmesine katkıda bulunan kurumsal, ekonomik ve siyasi dengelerin sürdürülebilirliğine ilişkin bir dizi karmaşık soruyu gündeme getirmiştir. Başlıca riskler sınırların sertleşmesi, Kuzey İrlanda vatandaşları için kimlik sorunları, AB tarafından güvence altına alınan temel hakların kaybı, barış ve uzlaşma programlarına yönelik AB mali desteğinin kesilmesi olarak belirlenmiştir. Keza Brexit ile AB hukukunun işleyişi hakkındaki düzenlemeler ortadan kalkmıştır. AB hukuku, Kuzey İrlanda'nın anayasal düzenlemelerinin ve insan haklarının korunmasının da bir parçasını oluşturmaktaydı. Bölgede artık bir koruyucunun olmayışı ise milliyetçi ve sendikacı olarak ikiye bölünen siyasi atmosferin daha da gerilmesine yol açmıştır. Ocak 2017'den 2020 yılına kadar Stormont Meclisi, yaşanan sorunlar nedeniyle askıya alınmıştır. Bu durumda Brexit sürecinin

bölgedeki demokratik ifade araçlarını geri plana ittiği ve topluluklar arası ilişkileri kırılğanlaştırdığı söylenebilir. Europol'un 2019 yılı araştırmasına göre, Avrupa düzeyinde gerçekleştirilen 119 terör saldırısından 56'sı Kuzey İrlanda'da yaşanmıştır. 2022 yılı raporunda ise, Kuzey İrlanda'daki ana terör tehdidini iki grupta toplamıştır. Bu gruplar, yeni İrlanda Cumhuriyet Ordusu (nIRA) ve Süreklilik İrlanda Cumhuriyet Ordusu (CIRA) olarak sıralanmıştır. Gerçek IRA (RIRA) olarak da bilinen nIRA, baskın, radikal bir grup olarak İngilizlere karşı şiddet eylemleri gerçekleştirmiştir. CIRA ise nIRA ile iş birliği içerisinde olarak eylemlerini daha çok Kuzey İrlanda'da planlamıştır. Her iki grup da Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti'ndeki aktif üyelerin sağladığı bir destek ağına sahiptir (Europol, 2022:74-75). Bu nedenle AB Uyum Politikası (REACT-EU) kapsamında Peace Plus programının, İrlanda sınır bölgelerinde barışı ve uzlaşmayı teşvik etmesi ve sınır ötesi ekonomik-bölgesel kalkınmayı desteklemesi amacıyla 2021-2027 dönemi boyunca bölgede geçerli olması kararlaştırılmıştır. Çünkü Brexit, Dublin ile Belfast arasındaki AB fonlarının ortak yönetimini de sonlandırmıştır. Bu durum sınır ötesi işbirliğine dayanan mekanizmaların işleyişine dair ciddi sorun oluşturmuştur. İngiliz politikalarının da AB standartlarından ve normlarından uzaklaşma eğiliminde olması, Kuzey İrlanda'nın ticari entegrasyonuna zarar vermiştir. Keza Brexit, AB, İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda arasındaki terörizmle mücadele ve terörizmi sınırlandırma konusundaki adli işbirliğini de ortadan kaldırmıştır (Considere-Charon, 2021:3-5).

3.2. Kuzey İrlanda Protokolü'nden Güvenlik Sorunlarına Geçiş

Kuzey İrlanda Protokolü, Brexit görüşmeleri sırasında kararlaştırılan bir ticaret düzenlemesidir. İlk olarak 2017 yılı Ortak Raporunda belirtilen ilkeler kapsamında düzenlenen Protokol, 1998 Belfast Anlaşması'nı korumak ve kuzey-güney işbirliğini sürdürmek amacıyla oluşturulmuştur. Keza Protokol, Belfast Anlaşması'nın sağladığı güvencelere ve fırsat eşitliği ilkesine dayanarak Ortak Seyahat Alanını muhafaza etmeyi ve insan haklarını korumayı taahhüt etmektedir. Bu doğrultuda ise, kara sınırının İrlanda Denizi'ne çizildiği bir gümrük anlaşması olarak ortaya çıkmıştır (Sargeant vd., 2020:14). İlk bakışta Protokol'ün Kuzey İrlanda'nın güvenikleştirdiği alanları (ekonomik, siyasi ve toplumsal) güvence altına aldığı düşünülebilir. Fakat bu anlaşma, Kuzey İrlanda'nın AB kurallarına uymak zorunda olduğu yeni bir sınır anlaşmasının göstergesidir. Dahası sınır sorunu, güvenikleştirme sürecinin en önemli boyutudur. Brexit'ten önce, ülkeler arasında sınır anlayışı bulunmamaktaydı. Dolayısıyla bu sınırdan mal taşımak kolaydı; fakat Brexit'le birlikte Kuzey İrlanda'nın AB'nin bir parçası olan İrlanda Cumhuriyeti'yle kara sınırının olması yeni kuralları beraberinde getirmiştir. AB'nin sert gıda ve gümrük kurallarının bulunması, Kuzey İrlanda'nın sürece uyumu hakkındaki sorunları gündeme getirmiştir. Bu kontroller kapsamında sınır karakolları oluşturulmuştur. Ancak yeni rejimin Kuzey İrlanda içerisinde istikrarsızlığa yol açabileceği endişesi gün yüzüne çıkmıştır. Özellikle milliyetçiliğin bu dönemde arttığı bilinmektedir. Öte yandan imzalanan Kuzey İrlanda Protokolü ile İrlanda sınırında yapılacak teftişin ve belge kontrolünün

Birleşik Krallık'la Kuzey İrlanda arasında yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca Kuzey İrlanda'ya giren mallar ve gıda ürünlerine ilişkin katı kurallar da dahil olmak üzere AB yönetmeliklerine ve standartlarına uyulması konusunda anlaşılmiştir. Bu, Birleşik Krallık'ın geri kalanından ülkeye getirilen ürünler üzerindeki kontrollerin Kuzey İrlanda limanlarına taşınmasıyla sonuçlanmıştır. Tüm bunlar ise Kuzey İrlanda ile Birleşik Krallık'ın diğer bölgeleri arasında hareket eden mallar için bazı yeni kontrollerin varlığına da işaret etmiştir (Carswell, 2022).

Söz konusu kontrollerden en önemlisi, Kuzey İrlanda'ya üçüncü bir ülkeden (yani, Birleşik Krallık'ın herhangi bir bölümünden veya diğer üçüncü ülkelerden) giren tüm malların AB'ye geçme riski altında olduğu varsayımı üzerinedir. Söz konusu mallar, Kuzey İrlanda'da ticari işleme tabi değilse ve 'riskli değil' olarak değerlendirilmesine dair ek koşulları yerine getiriyorsa, bu mallar yalnızca istisnai olarak AB'ye taşınması kabul edilebilir sayılmaktadır. Diğer bir ifadeyle bu koşullara dayalı olarak Birleşik Krallık'ın Kuzey İrlanda dışındaki herhangi bir yerinden gelen malların 'riskli olmadığı' kabul edildiğinde, hiçbir gümrük vergisi uygulanmayacaktır. Nitekim Protokol'ün 5(2) maddesinde Birleşik Krallık'tan Kuzey İrlanda'ya taşınan tüm mallar ticari işleme tabi tutulmadığı ve belirli kriterleri karşılamadığı takdirde 'riskli' kabul edileceği belirtilmektedir (Protokol'ün 5(2) maddesi haricinde 3. maddesi gibi) (Curtis, 2023). Malların 'risk altında' kriterine ilişkin herhangi bir değerlendirmesi yoksa da tüm mallar 'riskli' sayılmaktadır. Örneğin, bir araba Birleşik Krallık ile AB'nin ticari anlaşması olmayan bir ülkeyle serbest ticareti kapsamında ithal edilmişse, bu arabanın AB pazarına taşınması 'riskli' bulunmaktadır (Sargeant vd., 2020:15). Bu durum iş dünyasındaki şirketler ve diğer tüccarlar açısından idari yükleri önemli ölçüde arttırmıştır. Siyasi dünyada ise bu ticari engeller, Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'taki yerini baltalayacağını düşündürmüştür.

Öte yandan AB ile varılan uzlaşuya rağmen, Birleşik Krallık'ın 'İç Piyasalar Yasa Tasarısıyla' (Stennett, vd., 2020) Protokol kurallarını tek taraflı olarak değiştirmeye çalışması, AB ve Kuzey İrlanda'da gerginliğe yol açmıştır. Kuzey İrlanda, Protokol kuralları nedeniyle yaşadığı zorlukların yanı sıra, İngiliz Hükümeti'nin tek taraflı kararının sonuçlarından da etkilenmiştir. Hükümet, Kuzey İrlanda'ya ithal edilen mallar için kırmızı ve yeşil şeritler şeklinde bir tür ayırım yapmak istemiştir. Yeşil şerit, yalnızca Kuzey İrlanda'ya mal taşıyan güvenilir tüccarlar için geçerli sayılmıştır. Buna göre, bu mallar gümrük kontrollerinden muaf tutulacaktır. Kırmızı şeridin ise, İrlanda Cumhuriyeti'ne ve AB'nin geri kalanına giden ürünleri kapsamaması kararlaştırılmıştır. Burada mallar belirli gümrük kontrollerinden geçecektir. Başka bir ifadeyle Hükümet, İngiliz bakanlara birtakım ek yetkiler vererek, işletmelere yapılan devlet yardımlarını (daha önce alınmış kararlara rağmen) geçersiz kılma hakkını tanımıştır. Ayrıca, Protokol ile belirlenen sınır kurallarını kendi lehine yeniden düzenlemeye çalışmıştır (Edgington, 2022). AB'li yetkililer ise, İngiliz Hükümeti'nin bu davranışını uluslararası hukukun bir ihlali olarak değerlendirmiş ve itirazda

bulunmuştur. Sürecin devamında AB, İngiliz Hükümeti'nin Protokol'e uymaması hakkında yasal işlem başlatmıştır ve Hükümeti müzakerelere geri dönmeye çağırmıştır. AB, Protokol'ün yeniden düzenlenmesinde bazı konulara öncelik verilmesini teklif etmiştir. Bu konular; mallar üzerindeki gümrük kontrollerinin ve evrak miktarının azaltılması ile bazı gıdaların İrlanda Denizi'nden gönderilmesine dair gevşetici kurallar olarak belirlenmiştir. AB, kendi sınırlarında yaşanacak herhangi bir sorunun önüne geçmeye çalışmıştır. Ancak Sendikacıların Protokol'e karşı çıkması sürecin işleyişinde önemli bir engel oluşturmuştur. Sendikacılar, Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'ın bir parçası olmasını desteklemektedirler. İrlanda Denizi boyunca etkili bir sınır oluşturmanın Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık içindeki yerini sarsacağını ileri sürmektedirler. Kuzey İrlanda'nın en büyük sendikacı partisi DUP, endişeleri giderilmedikçe Kuzey İrlanda'nın güç paylaşımı yaptıkları hükümetinde yer almayacaklarını açıklamışlardır. Bu nedenle Kuzey İrlanda'nın sendikacılar ve milliyetçiler arasındaki bölünmesi, söz konusu istikrarsızlığın devam etmesini sağlamıştır (Edgington, 2022; Nicholson, 2020).

4. Yeniden Güvenlikleşen Alanlar ve Yükselen Kuzey İrlanda Milliyetçiliği

Kuzey İrlanda güvenliğini tehdit eden Brexit, müzakerelerin başladığı 2016 yılından beri, Kuzey İrlanda başta olmak üzere bölgedeki siyasi manzaraya hâkim olmuştur (Cochrane, 2021). İngiliz Hükümeti, İrlanda adasının her iki bölgesini de aldığı tek taraflı kararlar çeşitli şekillerde etkilemiştir. Brexit'in bu etkileri ise, her bir taraf için birer güvenlik tehdidine dönüşmüştür. Barry Buzan, Ole Wæver ve diğer düşünürlerin de belirttiği gibi güvenlik, askeri sektörün bir parçası olmaktan çıkmıştır (Buzan, vd. 1998). Brexit'le güvenlik, ekonomik, politik ve toplumsal sektörlerin de dahil olduğu geniş bir alana yayılmıştır. Tarihsel olarak politik bir zeminde ve kimlik üzerinde ilerleyen sorunlara yenileri eklenmiştir. Bunların en önemlisi ve kapsayıcısı İrlanda'da 'sert bir sınırın' oluşturulması üzerinedir. İrlanda sınırı, Kuzey İrlanda için hem somut hem de sembolik olarak çeşitli anlamlara sahiptir. Somut olarak İrlanda sınırı, ekonomi, vatandaşlık hakları ve adalet açısından; sembolik olarak ise, Kuzey İrlanda'nın anayasal argümanının merkezinde yer almaktadır (Gormley-Heenan, vd. 2017). Diğer bir deyişle Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'tan bağımsızlığını elde etme isteğinin arkasında İrlanda Cumhuriyeti'yle birleşmek yatmaktaydı. Bu yüzden sınırın görece yokluğu, var olan milliyetçi kimliklerin ifadesi bakımından önemlidir. Özellikle 1990'lardan bu yana meydana gelen olumlu gelişmeler ve barış süreci, sınırın apolitikleştirilmesini sağlamıştır. Sınırın fiziki hallerinin kaldırılmasıyla, Kuzey İrlanda milliyetçi kimliğinin siyasallaşması engellenmiştir. Bu süreç ise, Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti'nin AB üyeliği sırasında gerçekleşmiştir (Murphy, 2018).

Kuzey ve güney arasındaki İrlanda sınırı, 1912'de tartışılmış ve 1920'lerden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Sınır, İrlanda milliyetçileri ile İngiliz emperyalizmi arasındaki mücadele sonucunda belirlenmiş, nispeten karmaşık ve eşitsiz bir şekilde doğmuştur. Bu ilk sınır, İrlanda'nın otuz iki ilçesinden altısının

ayrılarak, Kuzey İrlanda'ya verilmesiyle oluşmuştur. Ancak bu topraklar, bölgede azınlığı oluşturan Katoliklere değil, Protestanlara bırakılmıştır. Başlangıçta, Birleşik Krallık i sınırı olarak tasarlansa da daha sonra kalıcı bir uluslararası sınır haline gelmiştir. 1925'te Sınır Komisyonu, bölgedeki eēitsizlięi gidermek için kuk değişiklikler nerse de taraflar kabul etmemiş ve bu durum karışıklıklara neden olmuştur (Hand, 1969). 1920'lerden itibaren bu bölünme, başta IRA olmak üzere Sendikacılar tarafından da merkezi bir siyasi sorun olarak görülmüştür. 1998 Anlaşmasıyla ise sınır meselesi, 2016 yılına kadar büyük ölçüde uykuda kalmıştır. Bu dönemde sınır sorununun ekonomik, toplumsal ve politik önemi azaltılmıştır. 1992'de George Quigley tarafından başlatılan 'tüm ada ekonomisi' uygulaması, vizyoner ve görünüşte apolitik bir sürecin işlemesini sağlamıştır. Sınır kontrollerinin etkili bir şekilde kaldırılması, ticaretin ve insanların serbest dolaşımını kolaylaştırmıştır. Bu gelişme, azalan işlem maliyetleri ve artan ticaret açısından somut ekonomik faydalar getirmiştir. AB, Tek Pazar politikası ve yapısal finansman taahhüdüyle Kuzey İrlanda'daki büyümeyi desteklemiştir. Böylelikle sınır ötesi kurumlar oluşturulmuş ve ekonomik kalkınmayla ortaya çıkan gelişmeler iç siyasi süreci olumlu yönde etkilemiştir. Ancak Brexit'in, tüm bu gelişmelere meydan okuduğu söylenebilir. Çünkü, sınır rejiminin yeniden dayatılması, eski sorunları tekrar hatırlatmıştır. Brexit, IRA'nın altmış yıl kadar önceki sınır harektını yeniden yürütmesi için bir zemin hazırlamıştır (McDonald, 2018). IRA tarafındaki hareketlilik ise sendikacı paramiliterleri 'Ulster'i savunmaya' itmiştir. Taraflar arasında artan silahlanmanın da bölgede kısmi askerileşmeye yol açabileceği tahmin edilmektedir. İngiliz Hükümeti'nin kendi sınırlarını kontrol etmek ve göçmen sorununu çözmek adına başlattığı Brexit'in, İrlanda sınırına uyarlanması bu nedenle tehlikelidir. Esasen Hkmetin bu amacı, ironik bir seçim olarak da görülmektedir. Çünkü İrlanda sınırının yüksek oranda militarize edildiği 16. ve 17. yüzyıllarda da sıkı denetimlere rağmen göçmen sorunu bulunmaktaydı (Anderson, 2018:257-259). Ayrıca Kuzey İrlanda ve İrlanda sınırı boyunca 275'ten fazla geçiş noktası olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla burada kontrol noktalarının oluşturulması geçmişte olduğu gibi günümüzde de içerisinde lojistik güçlükler barındırmaktadır (CRS, 2019:21). Dahası Birleşik Krallık dış sınırlarını korumak isterken, 'kendi iç sınırlarını' tehlikeye atmıştır.

Brexit'ten kaynaklanan yeni sınır, adanın iki bölümünün de artık farklı bir gelecekle karşı karşıya olduklarını göstermektedir. Her ne kadar Brexit sürecinin başında Avrupa Komisyonu ve İngiliz Hükümeti, bölgede 'sert bir sınır' oluşturulmasına karşı olduklarını belirtse de AB Tek Pazar bütünlüğü için sınır kontrollerinin uygulanması gerekmektedir. Diğer yandan tarafların İrlanda ve Kuzey İrlanda arasındaki işbirliğine zarar vermeden, sınırı nasıl uygulayacaklarına dair net bir karara varamamaları dikkat çekicidir. Brexit sürecinin başında ilk olarak Kasım 2018'de Theresa May ve daha sonra Ekim 2019'da Boris Johnson Hükümeti tarafından iki anlaşmayla sınır meselesi ele alınmıştır. İlki, Birleşik Krallık'ın geçici bir çözüm olarak AB Tek Pazar

politikasıyla (kısmi) uyum içinde kalmasıyla ilgilidir. Ancak bu ilk anlaşmaya hem DUP hem de Brexitçi Muhafazakâr Parti tarafından karşı çıkılmıştır. Johnson Hükümeti ise, Kuzey İrlanda Protokolü süreci sırasında ortaya attığı İç Pazarlar Yasa Tasarısıyla, AB tarafından açıkça eleştirilmiştir. Dolayısıyla sınır sorununa bir çözüm bulunamamıştır (Considered-Charon, 2021:7). Buna ek olarak bölge insanının ortak etnik-dini veya ulusal bağlarının neden olduğu bir İngiliz düşmanlığına dönüşün önü açılmıştır. SDLP (Kuzey İrlanda Sosyal Demokrat İşçi Partisi) lideri Colum Eastwood'un sözleri bu durumu özetlemektedir: "Brexit, bizim rızamız dışında gerçekleşen çok büyük bir anayasa değişikliğidir. Bizim için Belfast, sınırları yıkmak, ada çapında daha fazla bütünleşmek ve siyasi özelemlerimize yönelik şiddet veya gözdağı olmaksızın demokratik bir şekilde çalışmakla ilgiliydi. Bunu ortadan kaldırmak Kuzey milliyetçi ruhu üzerinde muazzam bir istikrarsızlaştırıcı etkiye sahiptir" (House of Lords, 2016).

Eastwood, gelinen noktada Kuzey İrlanda milliyetçiliğinin temelden sarsıldığından söz etmiştir. AB üyeliği sırasında İrlanda milliyetçiliği ifade özgürlüğüne kavuşmuştur. Sınır ötesi kurumların yaratılmasına ilişkin Belfast Anlaşması, milliyetçi kimliklerin veya siyasi tercihlerin ifadesini kolaylaştırmıştır. Bu kesimin meşru özelemleri ise Brexit'le değiştirilmiştir. Yapılan bir sınır araştırmasına göre AB referandumundan yalnızca bir yıl sonra Brexit'in sınır bölgelerini etkilediği ortaya çıkmıştır. Buna göre, sınır bölgelerinde daha fazla İrlanda milliyetçisinin bulunduğu ve bu bölgelerde yaşayan insanların 'göçmenliğe' sıcak baktıkları anlaşılmıştır. Bu durumda sert bir sınırın varlığı siyasi ve psikolojik olarak kendini güvende hissetmeyen milliyetçilerin tercihlerini şekillendirmiştir (Hayward, 2017). Bu durumu Kuzey İrlanda'nın ekonomisi üzerinden açıklamak mümkündür. Örneğin O'hearn, çatışmalardan en çok etkilenen kesimin, AB üyeliği sırasında ekonomik büyümeden fazla yararlanamadıklarından söz etmiştir. O'hearn, yoksulluktan en çok etkilenenlerin, sorunlar döneminde şiddetten en çok etkilenenlerden oluştuğunu, dolayısıyla Protestanlar ve Katolikler arasındaki bu yatay eşitsizliğin sürdüğüne dikkat çekmiştir. Bu bağlamda marjinalize edilmiş topluluklar, şiddet durduktan çok sonra bile sosyo-ekonomik anlamda marjinal kalmaya devam etmiştir (O'hearn, 2014:102-107). Buna ek olarak Brexit sonrası süreçte her bir sektörün olumsuz etkilenmesi, alt kesime daha çok yansımıştır. Brexit'le 'hayatta kalma sorunu', Kuzey İrlandalılar için daha da belirginleşmiştir. Yapılan araştırmalarda ağırlıklı olarak işçi sınıfından oluşan bu bölgedeki yerel halk, hayal kırıklığı, umutsuzluk ve geride kalma duygusu hissettiklerini bildirmişlerdir. Araştırmada hem Protestanların hem de Katoliklerin benzer duyguları hissetmesi, genel bir hoşnutsuzluğun olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, Brexit ile ilgili bir ekonomik gerilemenin etkisi, yalnızca kırılğan Kuzey İrlanda ekonomisi için değil, aynı zamanda kırılğan Kuzey İrlanda barış süreci için de potansiyel olarak vahim bir tabloyu oluşturmuştur. Brexit ile ekonomik istikrar arasındaki bu olumsuz etkileşim, Kuzey İrlanda'da özellikle hassas ve oldukça politize edilmiş şekillerde ortaya çıkmıştır (Murphy, 2018:82).

Öte yandan vatandaşlık, Brexit süreciyle güvenlik meselesinin bir parçası haline gelmiştir. Brexit sonrası yapılan çalışmalar, Kuzey İrlanda nüfusunun yaklaşık %19'unun pasaportunun olmadığını göstermiştir. Diğer bir deyişle Brexit öncesinde Kuzey İrlanda'da AB vatandaşı, İngiliz veya İrlandalı olmanın ne demek olduğunu düşünmeden hareket eden bir kesim bulunmaktadır. Brexit referandumundan beri vatandaşlık sorunları, Kuzey İrlanda'da özellikle geçimleri ve ikamet adreslerine bağılı olarak acil hale gelmiştir. Çünkü AB vatandaşı olmaktan kaynaklanan fırsatlar ortadan kalkmış ve insanların 'kimliklerini' yeniden tanımlamaları gerekmiştir. Kuzey İrlanda barış sürecinin temel bir özelliğı, kişisel kimlik seçimleri bakımından 'Kuzey İrlanda'daki tüm insanların kendilerini İrlandalı veya İngiliz (ya da her ikisi) olarak tanımlarının doğuştan hakları' olduğunu belirtmektedir. Brexit'ten önce bölgedeki insanlar kendilerini İngiliz, İrlandalı veya AB vatandaşı olarak tanımlarken; Brexit'ten sonra farklı kategorilerle karşılaşmışlardır. 'AB vatandaşı olup, İrlanda vatandaşı olmayan fakat Kuzey İrlanda'da yaşayan kişilerin' (bu kişi bir Alman olabilir) tanımlanması gibi idari ve sembolik zorluklar ortaya çıkmıştır. Oysaki daha öncesinde sadece bir AB vatandaşıdır. Dolayısıyla vatandaşlığın yarattığı bu sembolizm ve pratik sonuçları kargaşaya neden olmuştur. Bu nedenle Brexit, insanların İrlanda vatandaşlığı alması konusunda bir teşvik sağlamıştır. Bazı insanlar temel kimlikleriyle çelişse bile AB'nin sunduğı haklara ulaşmak için İrlanda vatandaşlığı almıştır. Bu haklar oldukça somut ve maddi haklar şekilde ifade edilebilir. AB hukukunun gelişmiş istihdam sağlaması, buradaki insanlar için güvenli bir gelecek sunmaktadır. Nitekim, bu tür korumalar Birleşik Krallık'ta aşınabilecek konumdadır. Yukarıda da bahsedildiğı üzere sınır sorunun başlattığı problemler ekonomik ve toplumsal bakımdan var olan eşitsizlikleri güçlendirmiştir. Gerçekten de Belfast Anlaşması'yla kurulan ortak ve eşit haklar söylemi, Brexit'in Kuzey İrlanda halkının haklarını güvence altına almamasıyla bozulmuştur (de Mars vd., 2018:57-85).

5. Avrupa ve Kuzey İrlanda'nın Geleceğı

Uluslararası ilişkilerde bir şeyi güvenlik sorunu haline getiren niteliğın ne olduğunu anlamak önemli bir meseledir. Temelde hayatta kalmakla ilgili olan güvenlik, bir konunun belirlenmiş bir referans nesnesine varoluşsal bir tehdit oluşturduğu takdirde ortaya çıkmaktadır. Yapılan bir güvenlik çağrısı bu nedenle güç kullanımını meşrulaştırmakta ve devletin mevcut tehditlerle başa çıkmak için özel yetkiler almasını sağlamaktadır. Nitekim bu çağrı, bir devlet temsilcisinin acil durum ilan etmesine veya tehdit edici bir gelişmeyi engellemek için gerekli her türlü aracı kullanmasına imkân vermektedir (Buzan, vd. 1998). Bu tehdidin niteliğı ise Kopenhag Okulu temsilcilerine göre oldukça farklı referans nesnelere (egemenlik, varoluşsal tehdit, hayatta kalma, kimlik vb.) ve sektörleri (ekonomik, siyasi, askeri, çevresel, toplumsal) içermektedir (Baldwin, 1997:9). 2016 yılında referandum ile açığa çıkan Brexit'in de birtakım güvenlik tehditlerini içerdiği söylenebilir. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma nedenleri olarak açıkladığı maddeler, aslında güvenikleştirdiğı sektörlerle ilintilidir. Bu tehditler üç kısımda

toplanabilir: i) AB bölgesinden gelen göçmenlerin veya mültecilerin neden olduğu sorunlar, ii) AB avro bölgesinin aldığı parasal kararlar, iii) AB entegrasyonu sürecine katılma zorunluluğu. Söz konusu güvenlik sorunları, temelde ekonomik ve siyasi sektörleri ilgilendirmektedir. Bu durumda Birleşik Krallık'ın kendi politika gündemini yeniden tanımladığı söylenebilir. Ancak diğer yandan Krallık'ın bu kararı, kendi emellerinin bir uzantısı olarak görülmektedir. Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Josep Borell'in belirttiğine göre, İngiliz Hükümeti, Brexit'le 'Küresel Britanya' emeline ulaşmaya çalışmaktadır (Borell, 2021). Keza Anderson da dönemin mevcut hükümetinin neo-liberal politikalar izlediğini, eski güçlü dönemlerine dair özlem duyduğunu ve AB'den ayrılmanın ülkeye 'bağımsızlık' getireceği inancını paylaştıklarını yazmıştır. Bu nedenle İngiliz Hükümeti, NATO başta olmak üzere G20, G7 ve BM Güvenlik Konseyi gibi platformlardaki koltuğunu kullanmaya öncelik vermiş durumdadır (Anderson, 2018:262). Fakat İngiliz Hükümeti'nin bu çabası, Kuzey İrlanda'daki bölünmeyi tekrar alevlendirmiş ve sadece Kuzey İrlanda için değil; Birleşik Krallık ve AB'nin gündemini meşgul edecek yeni sorunları doğurmuştur. Bölgede kalıcı farklılıklar siyasi ve toplumsal ilişkileri ağırlaştırmaya başlamış ve bu zorlukların yükü oldukça belirgin hale gelmiştir. Brexit kararının ardından, potansiyel olarak yıkıcı mezhep kavgaları endişe yaratmış; Kuzey İrlanda'daki siyasi kurumlar bir bakıma işlevsiz hale gelmiştir (Murphy, 2018:120).

İngiliz Hükümeti'nin Brexit'le güvenikleştirdiği sektörler, Kuzey İrlanda, İskoçya ve AB için de 'güvenikleştirilmesi' gereken yeni sektörler yaratmıştır. Bu tehlikeli görülen sorunlar ise daha önce bahsedildiği üzere Kuzey İrlanda için ekonomik, toplumsal ve siyasi sektörleri çoğunlukla etkilemiştir. Özellikle sınır sorunuyla başlayan süreç, diğer sektörleri içerecek şekilde genişlemiştir. 2016 referandumu, Kuzey İrlanda'daki iki ana siyasi topluluğu ciddi bir şekilde bölmüştür. Protestan-sendikacıların çoğunluğu AB'den ayrılma yönünde oy kullanmıştır. Ana sendikacı parti DUP, ayrılma kampanyasını aktif olarak desteklemiştir. Katolik-milliyetçilerin ezici çoğunluğu ise, AB'de kalma yönünde oy kullanmıştır. Kuzey İrlanda Birleşik Krallık'ın ayrılmaz bir parçası olmaya devam etse de Brexit, Belfast Anlaşması'nı tehlikeye atmıştır. Çünkü, anlaşma Kuzey İrlanda'da güç paylaşımı ilkelerine dayanan bir hükümet kurmuştur. Bu nedenle hükümet ve meclisin faaliyetlerini yürütmesi için çoğunluk aranmaktadır. Bu, her bir topluluğa veto hakkı sağlamakta ve bir tarafın idaresini diğerine dayatma olasılığını sınırlamaktadır. Ancak son yıllarda yetki paylaşan hükümet, anlaşma olmadığı için işlememektedir. DUP, 2022 Meclis seçimlerinden sonra bir sözcü aday göstermeyi reddetmiştir. DUP'ın hükümete katılmama kararı, Johnson Hükümeti tarafından kabul edilen Kuzey İrlanda Protokolünden kaynaklanmaktadır. Johnson Hükümeti'nin AB ile anlaşmaya varması, DUP üyelerini kızdırmıştır. Fakat, daha sonrasında tek taraflı çıkarılan İç Piyasalar Yasa Tasarısı sendikacıları memnun etmiştir. Protokol sadece ticaretle ilgili değil, aynı zamanda iki uyumsuz dünya görüşü arasında süregelen çatışmayı da yansıtmaktadır. Bu nedenle milliyetçiler arasında Kuzey İrlanda'nın geleceğini

belirlemek için bir sınır anketinin yapılmasına yönelik büyüyen bir hareketlilik bulunmaktadır. Örneğın Sunday Times gazetesi tarafından yapılan ankete göre, Kuzey İrlanda'daki seçmenlerin küçük bir çoğunluğu önümüzdeki 15 ila 20 yıl içinde birleşik bir İrlanda'ya katılmak için Birleşik Krallık'tan ayrılmayı desteklemiştir. Ankete göre, İrlanda Cumhuriyeti'ne katılma desteği 25 ila 44 yaşındaki seçmenler arasında en güçlüyken, bölgenin daha yaşlı sakinleri, Birleşik Krallık'ta kalmayı tercih etmiştir (Robertson, 2022). Benzer şekilde Kasım 2022'de yapılan bir kamuoyu yoklamasında seçmenlerin çoğunluğu, artık Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasından pişmanlık duyduklarını belirtmişlerdir (Sandford, 2022). Bu nedenle Ocak 2025 yılında yapılacak olan Birleşik Krallık seçimlerinde bir hükümet değişikliğinin olabileceği düşünülmektedir. Keza Kuzey İrlanda'da yapılan son nüfus sayımında ilk kez Katoliklerin sayısı Protestanları geçmiştir. Bu da bir asır önce kalıcı Protestan çoğunluğa sahip olması için tasarlanmış bölgenin, demografik açıdan dönüştüğünü göstermektedir. Ayrıca kendisini İrlandalı ve Kuzey İrlandalı olarak tanımlayanların sayısı yalnızca İngiliz olarak sayanlardan daha fazladır. Bu durum, Brexit'ten bu yana İngiliz kimliğinin de gevşediğini ortaya koymuştur. Ireland Future sözcüsü Patricia McBride, dini geçmişin ve ulusal kimliklerin artık insanların nasıl oy kullanacağını kesin olarak belirlemeyeceğini belirtmiştir. Brexit'le birlikte vergilendirme, kamu hizmetleri ve diğer konuların toplum için daha önemli hale geldiği görüşündedir (Carroll, 2022). Nitekim Kuzey İrlanda'daki şiddet olaylarının artması bununla ilintilidir.

Öte yandan Belfast Anlaşması'nın sağladığı barış süreci tehlikeye girmiş olsa da Birleşik Krallık ve AB arasındaki ekişme, Avrupa'nın Ukrayna ile birleşmesi gerektiğine dair düşüncelerin ortaya çıkmasıyla bir ölçüde hafiflemiştir. Keza Brexit, Rusya-Ukrayna Savaşı, Covid-19 salgını ve sonrası ekonomik gerileme, ekolojik sorunlar, in ile İran'ın oluşturduğu güvenlik tehditleri gibi küresel zorluklar, Avrupa kıtasını olumsuz yönde etkilemiştir. Brexit kararı ile İskoçya, İngiliz Hükümeti'nin onayı olmadan 'bağımsızlık referandumu' düzenlemiş, fakat Yüksek Mahkeme sonuçlara karşı çıkmıştır. Bazı ekonomistler (Dunin-Wasowicz, 2017) Brexit'in Birleşik Krallık'ı ekonomik açıdan daha da kötüleştirdiği konusunda neredeyse fikir birliğine varmışlardır. Yapılan araştırmalar, Brexit sonrası AB-Birleşik Krallık ticaretinin geçmişe kıyasla ve uzun vadede ülkenin üretkenliğini %4 azaltacağını göstermiştir (Sandford, 2022). Nitekim Brexit sadece Kuzey İrlanda'nın değil, İrlanda Cumhuriyeti'nin ve Birleşik Krallık'ın ticari faaliyetlerine de zarar vermiştir. Temelde sert bir sınırın çizilmesinin neden olduğu sorunlar (gvenlikleştirilen alanlar), AB ve Birleşik Krallık'ın tekrar ortak bir zeminde buluşmasını zorunlu kılmıştır. Çünkü bölgedeki istikrarsızlık (nIRA, CIRA faaliyetleri vs.) hem AB hem de Birleşik Krallık sınırlarına yansımıştır. şubat 2023 tarihinde kararlaştırılan Windsor erevesi (European Council, 2023a), sorunlara acil çözüm bulunması gerektiğinin bir diğer göstergesidir. AB, Protokol'n uygulanmasına ilişkin öngörülemeyen pratik zorluklar konusunda bir dizi yeni önlemlerin alınmasını önermiştir. Bu spesifik nlemler, Brexit'in bir

sonucu olarak Kuzey İrlanda'daki insanların ve iş dünyasının sahada yaşadığı zorlukları giderme rolü üstlenmeyi amaçlamaktadır. Keza, Kuzey İrlanda halkının sesinin daha iyi duyulmasını sağlamak amacıyla Stormont Brake (Sargeant ve Savur, 2023) adında yeni bir acil fren mekanizmasının kurulması da kararlaştırılmıştır. Bu, istisnai durumlarda (istikrarsızlık, şiddet, gümrük sorunları vd.), Kuzey İrlanda'daki Yasama Meclisi'nin 30 üyesinin talebi üzerine, İngiliz Hükümeti'ne, Kuzey İrlanda'daki toplulukların günlük yaşamları üzerinde önemli ve kalıcı bir etkiye sahip olabilecek, değiştirilmiş veya değiştirilen yasal hükümlerin uygulanmasını durdurma olanağı tanımaktadır. AB'nin Windsor Çerçevesi konusundaki ısrarı ise, Kuzey İrlanda'nın güvenleştirdiği sektörlerin Avrupa'yı ilgilendiren bir mesele haline geldiğini göstermektedir (European Council 2023b). AB, bu tehdit karşısında çözüme yönelik adımların atılması gerektiğini savunmaktadır. Dolayısıyla Kuzey İrlanda'nın Brexit'le güvenleştirdiği sektörlerin, özellikle Kuzey İrlanda, İrlanda Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık olmak üzere, Avrupa'nın geleceğine etki ettiği açıktır.

6. Sonuç

Brexit'in Kuzey İrlanda'yı çok önemli ekonomik, siyasi ve toplumsal güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya bıraktığı açıktır. Kuzey İrlanda'nın Brexit'le güvenleştirdiği bu alanlar, bölgedeki gerilimin kaynağını oluşturmaktadır. Nitekim günümüzde, Kuzey İrlanda Meclisinde devam eden yönetici eksikliği, tarafların ortak bir zeminde buluşmasını engellemektedir. Bu durum, bölgenin geleceğine ilişkin kararların alınmasını ise zorlaştırmaktadır. Değişen seçim dinamikleri, partilerin birbirlerinden farklı stratejik politikalar izlemeleri (şüpheli güvensizlik) ve Brexit'e yönelik karşıt bakış açıları, bölgedeki kontrolün kaybedilmesine de yol açmaktadır. Brexit'in yarattığı en önemli güvenlik sorunu ise, bu kararın yalnızca Kuzey İrlanda'yı değil, bir bütün olarak Birleşik Krallık, İrlanda Cumhuriyeti ve AB için de derin sonuçlar barındırmasıdır. Bu dinamiklerin belirlenmesi ise, tarafların güvenleştirdiği sektörlerle ilintilidir. Çalışma içerisinde bu sektörler temelde; ekonomik, toplumsal ve siyasi olarak ele alınmıştır. Ancak referans nesnelere her bir ülke ve bölge için farklılık arz etmektedir. Çalışmada göç ve finansal sorunlar, Birleşik Krallık'ın öne sürdüğü referans nesnelere olarak açıklanmıştır. Kuzey İrlanda için ise, Brexit kararı, referandum ve 'sert bir sınırın' oluşturulması, güvenleleştirme bağlamında başlangıç noktası olarak verilmiştir. Daha sonrasında bu referans nesnelere, Kuzey İrlanda'nın güvenleştirdiği, ekonomik (ticari faaliyetler, gümrük sorunları), toplumsal (İrlanda-Kuzey İrlanda etkileşimi, kültür, kimlik) ve siyasi (milliyetçi-sindikacı) sektörler bakımından değerlendirilmiştir.

Çalışmada bölgedeki hareketlilik (göç), nüfus ve seyahat gibi sorunların birer güvenlik problemine dönüştüğü açıklanmıştır. Keza, Kuzey İrlanda için güvenleleşen alanlar, 2016 yılından itibaren Katolik-milliyetçi ve Protestan-sindikacı kesimler arasındaki çatışmaların artmasına neden olmuştur. Bu durum, 1998'den sonra Kuzey İrlanda'nın 'tarihsel sorunlarının' tekrar canlandığına

yönelik argümanları doğurmuştur. Sınırdaki tesisler, barış sürecine karşı çıkan silahlı gruplar için kaçınılmaz bir hedefi oluşturmuştur. Ülkede artan saldırılara yanıt verilmesi ise, sınırdaki şiddetin kronikleşeceği yönündeki endişeleri arttırmıştır. Keza İrlanda ekonomisinin AB'ye, Birleşik Krallık'ın diğer bölgelerinden daha fazla bağımlı olması da sınır ötesi ticareti ve bireylerin sınırdan geçişlerini zorlaştırmıştır. Bu nedenle Kuzey İrlanda için özel bir statünün sağlanması ilişkilerin geleceği bakımından önem arz etmektedir. Keza, bu çalışmada Brexit'in, Kuzey İrlanda'yı 'marjinal', 'yoksun' ve 'izole edilmiş' bir bölge haline getirdiği savunulmuştur. Esasen güvenlikleştirilmiş sınırın veya 'sınır kontrollerinin', toplum adına olumsuz deneyimleri ve gerilimleri çağrıştırdığı ortaya konulmuştur. Keza Brexit'le korunmaya çalışılan dış sınırlara karşın, alınan kararlarla iç sınırların tehlikeye atıldığı vurgulanmıştır. Sınır duygusal ve psikolojik (aynı zamanda sosyal ve politik) öneminin hafife alınmaması gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla sınırlamanın fiziksel veya maddi etkileri, yalnızca paramiliter faaliyetlerin hedefi olmamış; sınır ötesi ve İngiliz-İrlanda ilişkilerinde de 'gerilemenin' bir sembolü olarak ortaya çıkmıştır. Sonuçta ise Kuzey İrlanda, Birleşik Krallık'tan bağımsızlığını kazanma ve AB'ye üye olmak adına gerekli 'nedenlere' ulaşmış vaziyettedir.

Kaynakça

Anderson, J. (2018). Ireland's Borders, Brexit Centre-Stage: a Commentary. *Space and Polity*, 22:2, 255-269.

Amadeo, K. (2022). What Was Brexit, and How Did It Impact the UK, the EU, and the US? <https://www.thebalancemoney.com/brexit-consequences-4062999>. (Erişim: 10.11.2022)

Anderson, J. (2018). Ireland's Borders, Brexit Centre-Stage: a Commentary. *Space and Polity*, 22:2, 255-269.

Arrigo, B. A. (2018). *The SAGE Encyclopedia of Surveillance, Security and Privacy*. USA: SAGE.

Baldwin, D. A. (1997). The Concept of Security. *Review of International Studies*, 23, 5-26.

Baylis, J. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 69-85.

BBC (2011). David Cameron Blocks EU-Wide Deal to Tackle Euro Crisis. <https://www.bbc.com/news/uk-16104275>. (Erişim: 10.11.2022)

BBC. (2022a). NI election results 2022: Sinn Féin Wins most Seats in Historic Election. <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-61355419>. (Erişim: 13.11.2022)

BBC (2022b). Scottish Independence: Will there be a Second Referendum? <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-50813510> (Erişim: 15.11.2022)

Browne, M. (1981). Terrorism in Northern Ireland: The Case of the Provisional. J. Lodge içinde, *Terrorism: A Challenge to the State* (s. 146-163). Oxford: Martin Robertson and Co Ltd.

Buzan, B., and Hansen, L. (2009). *The Evolution of International Security Studies*. New York: Cambridge University Press.

Buzan, B., Wæver, O., and De Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Colorado: Lynne Rienner Pub.

Campbell, J. (2020). Brexit: New year, New Deal and What it Means for NI. <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-50974350>. (Erişim: 11.11.2022)

Carswell, S. (2022). Q and A: What is the Problem with the Northern Ireland Protocol? <https://www.irishtimes.com/news/politics/q-a-what-is-the-problem-with-the-northern-ireland-protocol-1.4880069>. (Erişim: 12.11.2022)

Cebeci, M. (2021). The Implications of Brexit for The EU's Security. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20, 291-324.

Cochrane, F. (2021). *Northern Ireland The Fragile Peace*. London: Yale Un. Press.

Considerere-Charon, M.-C. (2021). Brexit and the Irish Question. *Fondation Robert Schuman-European Issues*, N°583 , 1-8.

CRS, R. (2019). *Northern Ireland: Current Issues and Ongoing Challenges in the Peace Process*. US: Congressional Research Service (CRS).

de Mars, S., vd. (2018). *Bordering Two Unions: Northern Ireland and Brexit*. Bristol: Policy Press .

Curtis, J. (2023). Northern Ireland Protocol. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9548/>. (Erişim: 24.10.2023)

Doyle, J., and Connolly, E. (2017). Brexit and the Future of Northern Ireland. *Brexit Institute, Working Paper*, I, 1-21.

Dunin-Wasowicz, R. (2017). The Economists for Brexit Predictions are Inconsistent with the Basic Facts of International Trade. <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2017/08/23/economists-for-brexit-predictions-are-inconsistent-with-basic-facts-of-international-trade/>. (Erişim: 20.11.2022)

Edgington, T. (2022). Brexit: What is the Northern Ireland Protocol? <https://www.bbc.com/news/explainers-53724381>. (Erişim: 16.11.2022)

European Council (2023a). The Protocol on Ireland and Northern Ireland Explained. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-relations-with-the-united-kingdom/the-eu-uk-withdrawal-agreement/the-protocol-on-ireland-and-northern-ireland-explained/>. (Erişim: 24.10.2023)

European Council (2023b). EU-UK Relations: EU Takes Further Steps to Implement the Windsor Framework. (Erişim: 24.10.2023) https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/05/30/eu-uk-relations-eu-takes-further-steps-to-implement-the-windsor-framework/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=EU-UK%20relations%3A%20EU%20takes%20further%20steps%20to%20imp.

Europol (2022). *EU Terrorism Situation and Trend Report*. Europol.

Gormley-Heenan, Cathy vd. (2017). Waking Up in a Different Country: Brexit and Northern Ireland. *Research Update*, Number 116, https://www.ark.ac.uk/ARK/sites/default/files/2018-07/update116_1.pdf, 1-4. (Erişim: 21.11.2022)

Government, HM (2022). The Benefits of Brexit: How the UK is Taking Advantage of Leaving the EU. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1054643/benefits-of-brexite.pdf, 3-101.(Erişim: 12.11.2022)

Hand, G. (1969). *Report of the Irish Boundary Commission 1925*. Dublin: Irish University Press.

Hatton, B. (2022). Britain's Political Turmoil Shatters Its Pragmatic Image. <https://abcnews.go.com/International/wireStory/britains-political-turmoil-shatters-pragmatic-image-91799976>. (Erişim: 20.11.2022)

Hayward, K. (2017). *Bordering on Brexit: Views from Local Communities in the Central Border Region of Ireland*. Belfast: Queen's University Belfast.

Helm, T. (2016). British Euroscepticism: A Brief History. <https://www.theguardian.com/politics/2016/feb/07/british-euroscepticism-a-brief-history>. (Erişim: 11.10.2022)

House of Lords, E. U. (2016). Brexit: UK-Irish relations. *HL Paper*, 76, 1-78.

Karabulut, B. (2017). Uluslararası İlişkilerde Savaş Olgusunun Yaşadığı Dnşm: Hibrit Savaş ve Rusya rneği. *Karadeniz Araştırmaları*, XIV-55, 115-130.

Kolodziej, E. A. (2005). *Security and International Relations*. UK: Cambridge University Press.

McDonald, H. (2018). Police Chief Says 'Hard Brexit' Irish Border would be Paramilitary Target. *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/feb/07/n-ireland-police-chief-says-hard-brexit-border-posts-would-be-paramilitary-target> . (Erişim: 18.11.2022)

McDonnell, F. (2020). Northern Farmers ask Johnson for £300m to Replace CAP Payments. <https://www.irishtimes.com/business/agribusiness-and-food/northern-farmers-ask-johnson-for-300m-to-replace-cap-payments-1.4157937>. (Erişim: 18.11.2022)

Metkin, K., ve emrek, M. (2013). Kuzey İrlanda: Bitmeyen Bir Barış Hikayesi. N. Akyeşilmen içinde, *Barışı Konuşmak: Teori ve Pratikte atışma Yönetimi* (s. 277-294). Ankara: ODTÜ Yayıncılık.

Murphy, M. C. (2018). *Europe and Northern Ireland's Future: Negotiating Brexit's Unique Case*. Exeter, UK: Agenda Publishing.

Nicholson, K. (2020). Brexit shock: How Northern Ireland Could return to EU' after UK departure. <https://www.express.co.uk/news/uk/1312900/brexit-news-northern-ireland-european-union-reunification-border-poll-arlene-foster-spt>. (Erişim: 21.11.2022)

O'hearn, D. (2014). How has Peace Changed the Northern Irish Political Economy? *Ethnopolitics: Formerly Global Review of Ethnopolitics*, 7(1), 101-118.

Sargeant, J., vd. (2020). *Implementing Brexit The Northern Ireland Protocol*. UK: Institute for Government.

Sargeant, J., and Savur, S. (2023). Stormont Brake: The Windsor Framework. <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainer/stormont-brake-windsor-framework>. (Erişim: 25.10.2023)

Ştepk, M. (2022). *Identifying Security Logics in the EU Policy Discourse: The "Migration Crisis" and the EU*. Switzerland: Springer.

Stennett, A., vd. (2020). Internal Market Act 2020 and the Protocol on Ireland/Northern Ireland, Research and Information Service Briefing Paper. *Northern Ireland Assembly*.

Stritzel, H. (2014). *Security in Translation: Securitization Theory and the Localization of Threat*. NY.: Palgrave Macmillan.

The Week (2022). Brexit: the Pros and Cons of Leaving the EU. <https://www.theweek.co.uk/brexit-0>. (Erişim: 21.10.2022)

Waeber, O. (1995). Securitization and Desecuritization. R. D. Lipschutz içinde, *On Security* (New York). Columbia University Press: 46-86.

Yılmaz, E. A. (2022). Brexit Sonrası Sürecin Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık'a Mevcut ve Beklenen Etkileri. *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 52, 179-195.